

जागतिक बँक सहाय्यित नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प, टप्पा-२ च्या अंमलबजावणीस मान्यता देणे तसेच, जागतिक बँकेसोबत करारनामा करण्यास मान्यता देणेबाबत..

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

शासन निर्णय क्रमांक:- कृवपदुम-१९०४६/३६/२०२५-MAG-CA (E-११६८०५०)

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय विस्तार, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक : ०८ जुलै, २०२५

वाचा :

१. कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र.नादेकृ-४६२२/प्र.क्र.९४/८-अ, दि.३० जून, २०२३
२. कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र.नादेकृ-४६२२/प्र.क्र.९४/८-अ, दि.१४ ऑक्टोबर, २०२४
३. कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र.नादेकृ-४६२४/प्र.क्र.२०४/८-अ, दि.०७ जानेवारी, २०२४
४. उच्च स्तरीय सचिव समितीच्या दि.२२ एप्रिल, २०२५ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त, दि.२९ एप्रिल, २०२५
५. नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प, टप्पा-२ च्या सुकाणू समितीच्या दि.२० मे, २०२५ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त दि.२७.०५.२०२५
६. मा.मंत्रिमंडळाच्या दि.२९.०६.२०२५ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त दि.०३.०७.२०२५

प्रस्तावना :-

जागतिक बँक अर्थसहाय्यित नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प अंतर्गत अंदाजित रु.६००० कोटी किंमतीचा प्रकल्प टप्पा-२ राबविण्यास संदर्भाधीन वाचा क्र.१ येथील दिनांक ३० जून, २०२३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये तत्त्वतः मान्यता देण्यात आली आहे. संदर्भाधीन वाचा क्र.२ येथील दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०२४ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये प्रकल्पाचा टप्पा-२ राबविण्यासाठी अकोला, अमरावती, छत्रपती संभाजीनगर, बीड, बुलढाणा, हिंगोली, जळगाव, जालना, लातूर, नांदेड, धाराशिव, परभणी, वर्धा, वाशिम, यवतमाळ, नाशिक, नागपूर, भंडारा, गोंदिया, चंद्रपूर व गडचिरोली या २१ जिल्हयांमधील ७२०१ गावांची निवड करण्यात आली आहे. संदर्भाधीन वाचा क्र.३ येथील शासन निर्णयान्वये प्रकल्पाच्या टप्पा-२ करीता आर्थिक तरतूदीसाठी राज्य व बाह्य हिश्यासाठी दोन नवीन लेशाशिर्ष निर्माण करण्यात आली आहेत.

२. प्रकल्पाची विभाग स्तर, जिल्हा स्तर, उपविभाग स्तर व गावसमूह स्तरावर प्रत्यक्ष अंमलबजावणी सुरु करण्यापूर्वी प्रकल्पास मनुष्यळ उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने आवश्यक पदांची

निर्मिती करणे गरजेचे होते. त्यानुषंगाने वाचा क्र.४ येथील इतिवृत्ताद्वारे मा.मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखालील उच्च स्तरीय सचिव समितीने प्रस्तावित १२५७ पदांच्या निर्मितीच्या प्रस्तावास दि.२२ एप्रिल, २०२५ रोजी आयोजित बैठकीत मान्यता प्रदान करण्यात आली आहे.

३. प्रकल्प व्यवस्थापन कक्षाने जागतिक बँकेच्या तज्ज्ञांच्या मार्गदर्शनाखाली प्रकल्प अंमलबजावणी आराखडा व विविध कार्यप्रणाली पुस्तिकांचा मसुदा तयार केला आहे व त्यास जागतिक बँकेची तसेच प्रकल्प टप्पा-२ च्या सुकाणू समितीची मान्यता प्राप्त झाली आहे. सद्यस्थितीत प्रकल्प मंजुरी अंतिम टप्प्यात असून प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीकरिता केंद्र व राज्य शासनाने जागतिक बँकेसोबत प्रकल्पाबाबत करार करणे प्रस्तावित आहे. तदनंतर प्रकल्पाची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी करण्यास मंत्रिमंडळाने दि.२९ जून, २०२५ रोजीच्या मंत्रिमंडळ बैठकीत दिलेल्या मान्यतेनुसार पुढीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे :-

शासन निर्णय:-

१. कृषि व पदुम विभागाच्या क्र.नादेक-४६२२/प्र.क्र.९४/८-अ, दि.१४.१०.२०२४ या शासन निर्णयान्वये राज्यातील छत्रपती संभाजीनगर, जालना, बीड, धाराशिव, लातूर, परभणी, हिंगोली, नांदेड, अकोला, अमरावती, बुलढाणा, वाशिम, यवतमाळ, नागपूर, वर्धा, भंडारा, गोंदिया, चंद्रपूर, गडचिरोली, जळगांव आणि नाशिक या २१ जिल्ह्यांमधील निवड करण्यात आलेल्या ७२०१ गावांमध्ये जागतिक बँक अर्थसहाय्यित नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प टप्पा-२ ची सन २०२५-२६ पासून पुढील ६ वर्षे कालावधीत अंमलबजावणी करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

२. या प्रकल्पांतर्गत ६९९.९२७८दशलक्ष USD (सुमारे रु.६००० कोटी) गुंतवणूक करण्यास व त्यापैकी ७०% निधी (४९० दशलक्ष USD म्हणजे सुमारे रु.४२०० कोटी) जागतिक बँकेकडून अल्प व्याज दराच्या कर्ज स्वरूपात आणि ३०% निधी (२१० दशलक्ष USD म्हणजे सुमारे रु.१८०० कोटी) राज्य शासनाच्या स्व-निधीतून गुंतवणूक करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

३. प्रकल्पासाठी असलेली बाह्य हिश्याची ७०% व राज्य हिश्याची ३०% रक्कम अशी एकूण १००% रक्कम प्रथम कृषि विभागाच्या नियमित वार्षिक नियतव्ययामधून भागविण्यात यावी. त्यापैकी बाह्य हिश्याच्या ७०% रक्कमेची जागतिक बँकेकडून अल्प व्याज दराच्या कर्ज स्वरूपात प्रतिपूर्ती करण्यात येईल. त्यानुषंगाने नियोजन विभागाने ६ वर्षे कालावधीत प्रति वर्ष आवश्यक प्रमाणात नियतव्यय कृषि विभागाला उपलब्ध करून द्यावा.

४. प्रस्तावित प्रकल्प करारानुसार रक्कम ६९९.९२७८दशलक्ष USD प्राप्त होणेच्या दृष्टीने डॉलरच्या बदलत्या विनिमय दरानुसार राज्य शासनाने निधी प्रकल्पास उपलब्ध करून देण्यात यावा.

५. प्रकल्प अंमलबजावणी आराखडा (Project implementation Plan), प्रापण पुस्तिका (Procurement Manual), वित्तीय व्यवस्थापन पुस्तिका (Financial Management Manual), भागधारक सहभाग आराखडा (Stakeholder Engagement Plan) आणि पर्यावरणीय व सामाजिक बांधिलकी आराखडा (Environment and Social Commitment Plan) यांना मान्यता देण्यात येत

आहे. सदर प्रकल्प अंमलबजावणी आराखडा व विविध कार्यपुस्तिकांनुसार प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यात यावी.

६. जागतिक बँकेसोबत नियोजित वाटाघाटीच्या बैठकीमध्ये प्रकल्प अंमलबजावणी आराखडा व विविध कार्यपुस्तिकांमध्ये अंशतः बदल करणे आवश्यक ठरल्यास, सदर सर्व पुस्तिका त्याप्रमाणे सुधारित करून त्यास मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखालील प्रकल्प सुकाणू समितीची मान्यता घेऊन प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यात यावी.

७. आर्थिक व्यवहार विभाग, वित्त मंत्रालय, भारत सरकार यांच्या उपस्थितीत जागतिक बँकेसोबत वाटाघाटी (Negotiations) करून कर्ज पुरवठ्याबाबत अटी व शर्ती निश्चित करण्यात याव्यात. सदर वाटाघाटीनंतर महाराष्ट्र शासन व जागतिक बँक यांच्या दरम्यान “प्रकल्प करार (Project Agreement)” करण्यात यावा. सदर प्रकल्प करार करण्यासाठी तसेच, वाटाघाटीदरम्यान प्रकल्पाशी संबंधित अन्य बाबींसंबंधी निर्णय घेण्यासाठी राज्य शासनाच्या वतीने अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव (कृषि), कृषि विभाग यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

८. प्रकल्पाकरिता कर्ज पुरवठ्याच्या वाटाघाटीनंतर, भारत सरकार व जागतिक बँक यांच्या दरम्यान कर्ज करार (Loan Agreement) करण्यात यावा. सदर कर्ज करार करण्यासाठी राज्य शासनाच्या वतीने अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव(वित्त), वित्त विभाग व अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव(कृषि), कृषि विभाग यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

९. कर्ज पुरवठ्याच्या वाटाघाटी दरम्यान जागतिक बँकेकडून प्रकल्पाकरिता घेण्यात येणाऱ्या कर्जाच्या परतफेडीचा कालावधी निश्चित करण्यास अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव(वित्त), वित्त विभाग व अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव(कृषि), कृषि विभाग यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

१०. प्रकल्पाकरिता जागतिक बँकेकडून कर्ज मंजूर (Loan Effectiveness) झाल्यानंतर, प्रकल्पाच्या पूर्वतयारीकरिता राज्य शासनाने स्व-निधीतून उपलब्ध करून दिलेल्या निधीपैकी प्रतिपूर्तीस पात्र ठरणाऱ्या खर्चाच्या रक्कमेची जागतिक बँकेकडून प्रतिपूर्ती घेण्यात यावी व उर्वरीत रक्कम राज्य शासनाने स्व-निधीतून खर्ची टाकण्यास मान्यता देण्यात यावी.

११. प्रकल्पात शेतकरी, भूमिहीन कुटुंबे, शेतकरी गट, स्वयंसहाय्यता गट, शेतकरी उत्पादक कंपन्या इत्यादी विविध वर्गातील लाभार्थी असतील. सर्वसमावेशक लाभार्थ्यांना प्रकल्पातील घटकांचा लाभ हा राज्य सरकारने मंजूर केलेल्या प्रकल्प अनुसरीत दृष्टिकोन, तसेच कृषि विभाग आणि संलग्न विभागांच्या मार्गदर्शक तत्वांवर आधारित असेल. प्रकल्पामध्ये ५ हेक्टरपर्यंत जमीनधारणा असलेले शेतकरी वैयक्तिक लाभाच्या घटकांचा लाभ घेण्यासाठी पात्र असतील (हवामान अनुकूल बियाणे उत्पादन या घटकाकरिता जमीनधारणा मर्यादा अट लागू राहणार नाही). अनुसूचित जाती व जमाती, महिला, दिव्यांग व सर्वसाधारण असा प्राधान्य क्रम असेल.

१२. प्रकल्पांतर्गत देण्यात येणारा लाभ अनुदानाचे थेट हस्तांतर (DBT) पद्धतीने लाभार्थ्यांच्या आधार लिंकड बँक खात्यावर वितरीत करण्यात यावा.

१३. प्रकल्पांतर्गत विविध बाबींकरिता लाभार्थ्यांना अनुदानाकरिता केंद्र व राज्य शासनाच्या प्रचलित योजनांतर्गत अनुज्ञेय असलेले सर्व मापदंड (Cost norms) लागू राहतील.

१४. प्रकल्प टप्पा-२ करिता पदनिर्मिती प्रस्तावास मंजूरी मिळाल्यानंतर त्या पदांवर नियुक्तीने / प्रतिनियुक्तीने नेमण्यात येणाऱ्या सर्व शासकीय अधिकारी / कर्मचाऱ्यांना प्रोत्साहनपर विशेष प्रकल्प भत्ता देण्याबाबतचा निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने घेऊन त्यानुसार प्रकल्प भत्ता अदा करण्यात येईल. तसेच, प्रकल्प टप्पा-२ च्या पूर्वतयारीकरिता प्रकल्प टप्पा-१ साठी मंजूर करण्यात आलेल्या पदांवरील, ज्या पदांना मुदतवाढ देण्यात आली आहे, अशा पदांवर कार्यरत असलेल्या नियमित शासकीय अधिकारी/कर्मचाऱ्यांना मुदतवाढीच्या कालावधीपुरता प्रकल्प टप्पा-१ मध्ये विहित केलेल्या दरानुसार (सातव्या वेतन आयोगानुसार निश्चित केलेल्या मूळ वेतनाच्या १२.५०% रक्कम) प्रकल्प भत्ता अनुज्ञेय राहील.

१५. प्रकल्प संचालक, नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प यांना प्रकल्प अंमलबजावणीच्या दृष्टीने पुरेशा प्रशासकीय व वित्तीय शक्तींचे प्रदान करण्याबाबत वित्त विभागाच्या मान्यतेने निर्णय घेण्यात येईल.

१६. प्रकल्प अंमलबजावणीच्या दृष्टीने वेळोवेळी मार्गदर्शक तत्वे/सूचना विहित करण्याचा आणि त्यानुसार प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्याचे अधिकार प्रकल्प संचालक यांना राहतील.

१७. नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पाचा जागतिक बँकेमार्फत वेळोवेळी आढावा घेतल्यानंतर जागतिक बँकेच्या सहमतीने व प्रकल्प सुकाणू समितीच्या मान्यतेने प्रकल्पामध्ये आवश्यक त्या सुधारणा करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

१८. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक २०८/२०२५/व्यय-१, दिनांक १६.०६.२०२५ अन्वये प्राप्त मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

१९. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२५०७०८१५२४५२६५०१ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अं. सा. चंदनशिवे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

१. मा.राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन), महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
४. मा. उपमुख्यमंत्री (नगरविकास विभाग), महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
५. सर्व मा. मंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई

६. मा. विरोधी पक्षनेता विधानसभा/विधानपरिषद विधानभवन, मुंबई
७. सर्व मा. राज्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
८. सर्व संसद सदस्य/महाराष्ट्र विधानसभा सदस्य/महाराष्ट्र विधानपरिषद सदस्य
९. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
१०. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. अपर मुख्य सचिव (सेवा), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२. प्रधान सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१३. प्रधान सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१४. प्रधान सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१५. प्रकल्प संचालक, नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प टप्पा-२, जागतिक व्यापार केंद्र, कफ परेड, मुंबई
१६. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, पुणे
१७. संचालक, माहिती व तंत्रज्ञान, मंत्रालय, मुंबई
१८. संचालक (लेखा व कोषागारे), संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१९. सर्व उप सचिव/ सह सचिव, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२०. विभागीय आयुक्त (नाशिक/ अमरावती/ नागपूर/ छत्रपती संभाजीनगर)
२१. सर्व जिल्हाधिकारी / मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
२२. कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जिल्हा- अहिल्यानगर
२३. कुलगुरु, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला
२४. कुलगुरु, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी
२५. विभागीय कृषि सहसंचालक (सर्व)
२६. सहसंचालक (लेखा व कोषागारे), कोकण विभाग, कोकण भवन, बेलापूर, नवी मुंबई.
२७. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, अकोला
२८. जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी (सर्व)
२९. प्रकल्प संचालक (आत्मा), सर्व
३०. उपविभागीय कृषि अधिकारी (सर्व)
३१. तालुका कृषि अधिकारी (सर्व)
३२. महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखापरिक्षा / लेखा अनुज्ञेयता) मुंबई / नागपूर
३३. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
३४. निवासी लेखापरिक्षा अधिकारी, मुंबई,
३५. वित्त विभाग (व्यय १/ सेवा-९/ आपुक/ ऋण व हमी कक्ष), मंत्रालय, मुंबई- ४०००३२.
३६. नियोजन विभाग (कार्यासन १४३१), मंत्रालय, मुंबई-४०००३२,
३७. निवड नस्ती (कार्यासन-८अ).